Зміст

стор.

Вступ 3

Що таке «торгівля людьми»? 5

Причини торгівлі людьми 8

Прояви та різновиди торгівлі людьми 11

Найпоширеніші міфи стосовно торгівлі людьми 20

Законодавство у сфері протидії торгівлі людьми 25

Стратегія та напрямки протидії торгівлі людьми 29

Ідентифікація та допомога потерпілим від торгівлі людьми 33

Хто може надати допомогу потерпілим та проводить роботу по протидії торгівлі людьми 39

Що треба знати,щоб не стати жертвою торгівлі людьми 55

ВСТУП

У світі процвітає работоргівля… І це не згадка про страшний період рабства у прадавні часи. Серед найголовніших порушень прав людини в сучасному світі актуальним є злочин, який має багато назв – «біле рабство», «торгівля людьми», «контрабанда людьми».

Торгівля людьми є однією з галузей кримінального бізнесу, що розвивається найбільш стрімкими темпами в світі. Торгівля людьми дає мільйонні прибутки і поступово витісняє торгівлю зброєю та наркотиками

У цій індустрії домінують добре організовані кримінальні синдикати, одержані прибутки йдуть на фінансування інших різновидів злочинної діяльності, в тому числі торгівлі наркотиками та зброєю.

За оцінками експертів у світі щороку від двох до чотирьох мільйонів осіб стають жертвами торгівлі людьми. Особливо це стосується жінок та дітей. Отже, для когось це – “великий бізнес”, а для когось – це крах надій і сподівань на краще майбутнє.

Наша держава – це країна, з якої, як правило, здійснюється експорт “живого товару” на світові “ринки” – в Туреччину, Італію, Польщу, Іспанію, Німеччину, країни колишньої Югославії, Угорщину, Чехію, Грецію, Російську Федерацію, Об’єднані Арабські Емірати, Ізраїль, Сполучені Штати Америки та інші країни.

Торгівля людьми в Україні з'явилася як наслідок зростання безробіття, зменшення асигнувань на програми соціального захисту, зубожіння населення. Низький рівень доходів штовхає громадян України на пошуки роботи за кордоном навіть без знання мови і правових знань, без кваліфікації, на нелегальних умовах, що водночас зумовлює їх перехід до груп ризику.

Торгівля людьми становить значну суспільну небезпеку. Негативний вплив на суспільство цього явища полягає у зруйнуванні суспільної моралі, формуванні моральної

деградації та відчуженості особистості, втрати родинних зв'язків, небезпечному «звиканні» громадської свідомості до негативного явища, поширенні депресивних синдромів та суіцидальних тенденцій, зростанні агресивності та жорстокості, поширенні венеричних захворювань, СНІДу. Крім того, торгівля жінками сприяє знищенню генофонду нації. В останні роки спостерігається поширення такого явища, як торгівля дітьми, з метою їх використання для примусової праці, жебракування, сексуальної експлуатації, поширення наркотиків та інших форм злочинної діяльності.

За неофіційними даними, майже 4 млн. громадян України працюють за кордоном нелегально, більшість з яких виїжджає за туристичними чи приватними візами, працює без необхідних документів, що негативно впливає на їх правовий захист і стає причиною потрапляння у сферу інтересів торговців людьми. Тому завданням загальнодержавного значення є боротьба з цим явищем, захист українських громадян за кордоном.

Ефективно протидіяти зазначеному явищу можна лише при використанні системного підходу, за умов координованої діяльності всіх зацікавлених сторін – державних установ, недержавних організацій, органів соціального захисту, правових, законодавчих та міграційних.

ЩО ТАКЕ “ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ”?

В усьому світі торгівля людьми - один з найтяжчих злочинів проти особи. 15 листопада 2000 р. Комісія з прав людини ООН визначила торгівлю людьми як сучасну форму рабства.

Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію 55/25, яка містить Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. У цьому документі вперше дається міжнародне визначення поняття "торгівля людьми":

Торгівля людьми – це здійснювані з метою експлуатації вербування, переміщення, передача, переховування або одержання людей шляхом загрози силою чи її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або уразливістю положення, або шляхом підкупу, у вигляді платежів чи вигод, для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу. Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або звичаї, подібні з рабством, підневільний стан або вилучення органів (*стаття 3(а) Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, і покарання за неї).*

При цьому згода жертви торгівлі людьми на заплановану експлуатацію не береться до уваги, якщо по відношенню до жертви було використано будь-який із зазначених заходів впливу.

У 1998 році Верховною Радою України було внесене доповнення до Кримінального кодексу про встановлення кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, а в 2001 році наш Парламент прийняв новий Кримінальний Кодекс України, що містить статтю 149.

Стаття 149. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини

1. ***Торгівля людьми*** або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності, або поєднані з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені щодо малолітнього, або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя або здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Примітка. 1. Під експлуатацією людини в цій статті слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або звичаї, подібні до рабства, підневільний стан, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з

метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо.

2. У статтях 149 та 303 цього Кодексу під уразливим станом особи слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями або зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними, приймати за своєю волею самостійні рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, збіг тяжких особистих, сімейних або інших обставин.

3. Відповідальність за вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання малолітнього чи неповнолітнього за цією статтею має наставати незалежно від того, чи вчинені такі дії з використанням обману, шантажу чи уразливого стану зазначених осіб або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, використання службового становища, або особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності.

(У редакції Закону України від 12.01.2006 р. N 3316-IV)

В нашій країні все частіше вживається, як термін, іноземне слово ***«трафікінг»***, що також означає торгівлю людьми та рабство.

Відповідно, з'явилося і слово ***«трафікер». «Трафікерами»*** називають тих, хто задіяний в злочинному бізнесі: агенти-вербувальники, які заманюють жертв брехливими обіцянками, працівники фірм із працевлаштування, перевізники та кур'єри, продавці й покупці «живого товару» тощо.

Отже, торгівля людьми є незаконною і злочинною діяльністю, основою якої виступає ***насильство над людиною***.

ПРИЧИНИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Існує багато причин торгівлі людьми. Ці причини є комплексними та взаємопов'язаними. Якщо розглядати торгівлю людьми як світовий ринок, то жертви торгівлі становитимуть пропозицію, а корумповані роботодавці чи сексуальні експлуататори представляють попит.

Пропозиції жертв торгівлі сприяють чимало чинників, зокрема бідність, привабливість уявного кращого життя за кордоном, слабкі соціальні та економічні структури, безробіття, організована злочинність, насильство проти жінок та дітей, дискримінація жінок, корумпованість влади, політична нестабільність, збройні конфлікти, а також такі культурні традиції, як традиційне рабство.

Зростанню попиту на торгівлю людьми сприяють такі чинники, як сексуальна індустрія та зростаюча потреба в експлуататорській праці. Сексуальний туризм та дитяча порнографія стали індустріями, які широко відомі в усьому світі, розповсюджуються через такі технології, як Інтернет. Торгівлі людьми також сприяє світовий попит на дешеву та нелегальну робочу силу. Бідність та відсутність економічних можливостей робить жінок та дітей потенційними жертвами торгівців людьми, пов'язаними з міжнародними злочинними організаціями. Хоча переважно жінки та діти стають особливо вразливими потенційними жертвами сексуальної індустрії, проте торгівля людьми не обмежується сексуальною експлуатацією.

Торгівля людьми також включає у себе осіб, які постраждали від «примусових» шлюбів або яких було продано на ринку праці, наприклад, на виробництва, сільськогосподарські плантації та принизливу хатню роботу.

До зовнішніх причин торгівлі людьми відносять такі:

1. ***Недієву систему протидії торгівлі людьми у світі*** (відкриття кордонів, спрощення можливості для подорожування; невідповідність міжнародної нормативно-правової бази щодо запобігання торгівлі людьми та захисту потерпілих осіб реальним умовам, брак механізмів реалізації

законів; корумпованість відповідальних органів, які забезпечують дотримання законності; неузгодженість міграційної політики з реаліями ринку праці в країнах; лояльне законодавство до занять проституцією у багатьох країнах світу; формування міжнародних кримінальних об'єднань; інтернаціоналізація тіньової економіки).

2. ***Попит на торгівлю людьми*** (обумовлений існуванням попиту на низькооплачувану працю та комерційну сексуальну експлуатацію, особливо на експлуатацію дітей; працю у галузях, де основне населення не хоче працювати через низку причин, зокрема через небезпечні умови праці).

3. ***Наявність можливостей для торгівців людьми*** (фінансові винагороди за торгівлю людьми; безкарність за вчинення злочинів, мінімальний ризик настання негативних наслідків для самих торгівців; відсутність справедливості для потерпілих та потенційних жертв, яка дає змогу торгівцям маніпулювати своєю безкарністю).

4. ***Пропозиція, наявність потенційних жертв*** (бідність та економічна нерівність між країнами та регіонами; обмеження пропозиції щодо працевлаштування всередині своїх країн; наявність війн чи збройних конфліктів; відсутність реєстрації при народженні, легального статусу та громадянства значної частини населення, особливо національних меншин).

До ***внутрішніх передумов*** торгівлі людьми можна віднести такі:

1. ***Економічні*** (економічна нестабільність у державі; наявність тіньової економіки; деформація у сфері розподілу благ; порушення принципів соціальної справедливості; соціальна нерівність у країні; високий рівень безробіття у країні; обмеженість можливостей працевлаштування; низький рівень матеріальних доходів населення; низький рівень життя більшої частини населення, перш за все молоді; несприятливі побутові умови; матеріальна зацікавленість).

2. ***Соціальні*** (склад сім'ї – реструктурованість, багатодітність тощо; розлучення; стосунки в сім'ї – відсутня батьківська опіка над дітьми; наявність насильства в сім'ї; авторитарна поведінка батьків, жорстоке поводження та

занедбаність часто з боку батьків, членів родини або оточення; очікування фінансової допомоги від одного з членів сім'ї; виїзд членів родини за кордон; девіантна поведінка батьків – вживання алкоголю, наркотичних речовин та залежність від них, кримінальна діяльність; низький рівень освіти; слабкі професійні навички).

3. ***Психологічні*** (викривлення моральних цінностей значної частини населення та їхня деформація, що обумовлено низкою причин: неблагополуччя у родині; бездоглядність або надмірно жорсткий контроль, який провокує протест, незалежно від статків родини; порушення емоційних контактів з членами родини; недоліки статево-рольового виховання; несформованість позитивного образу «Я»; система цінностей у батьківській сім'ї; відсутність духовних принципів; бажання ствердитись за рахунок іншого; кризовий стан, у якому знаходяться українські громадяни та який призвів до зниження самозахисту, погіршення психологічного самопочуття людей).

4. ***Інформаційні*** (погана обізнаність українських громадян щодо можливостей працевлаштування та перебування за кордоном та їх наслідки; публікації багатообіцяючої реклами в пресі та «агітація»; низька обізнаність щодо прав людини; соціальні стереотипи виховання).

5. ***Правові*** (відсутність належної системи захисту потерпілих; недостатня захищеність українських громадян від рук «торгівців людьми» як в Україні, так і за її межами; недостатнє покарання злочинців).

Якщо 5–8 років тому головним чинником було безробіття, то сьогодні наголошується не стільки на безробітті як причині бідності, скільки на дуже низьких заробітках, які не дотягують до межі бідності, навіть за висококваліфіковану працю (лікарі, медичні працівники, вчителі, серед яких абсолютна більшість – жінки), що спричинює бідність і безвихідь. Безсумнівно, бідність є найголовнішим сприятливим для торгівлі дітьми фактором, але вона не може пояснити всі випадки сексуальної експлуатації людей та торгівлі ними, як вважають фахівці.

Постраждати від торгівлі людьми може будь-яка особа, незалежно від статі та віку. За даними соціологічних

досліджень, близько 10% мешканців України так чи інакше стикалися з випадками торгівлі людьми, де найчастіше потерпілими стають діти та жінки. Таку ситуацію зумовлює «фемінізація» бідності, соціальне сирітство, ґендерна дискримінація та багато інших факторів.

Найбільш ***уразливими до торгівлі людьми*** є такі особи:

- *незаміжні жінки;*
- *самотні матері;*
- *розлучені особи;*
- *молодь;*
- *діти вулиці;*
- *діти-сироти;*
- *вихідці з неблагополучних сімей;*
- *особи-мігранти;*
- *особи, які зазнали насильства (зокрема сексуального);*
- *матеріально незабезпечені;*
- *особи з проблемами психічного здоров'я;*
- *дискриміновані, стигматизовані особи.*

ПРОЯВИ ТА РІЗНОВИДИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

За останні роки сотні тисяч українок та українців їдуть на роботу за кордон. Причини можуть бути досить різними, але одна з основних - бажання отримати гідну роботу та гідну заробітну платню.

Найбільша небезпека стати жертвою торгівлі людьми очікує тих, хто вирішив поїхати на роботу за кордон, проте потрапити у рабство можна і не перетинаючи кордону.

Ось деякі реальні історії потерпілих від торгівлі людьми:

Олександр зі Львова нелегально виїхав до Іспанії разом з дружиною і працював там на будівництві. Одного разу він упав з драбини і сильно забився. Звичайно, ніякої страховки у нього не було, а працедавець умив руки. Коли чоловік повернувся зі шпиталю, виявилося, що у Олександра вирізали нирки. Це ніяк не в'язалося з висновком лікарів про струс мозку і незначну гематому. Винних шукають до цього часу.

За телефоном «гарячої лінії» звернулася молода дівчина. Її та ще трьох її подруг запрошували танцювати у російському VIP клубі. Уже під час розмови стало зрозуміло, що дівчат запрошують зовсім не танцювати, але як фахівці «гарячої лінії» не намагалися переконати молоду панянку, вона відмовлялася їм вірити. Проте номери телефонів російських організацій, що займаються захистом постраждалих від торгівлі людьми, все ж взяла. Через тиждень зателефонували з російської організації і попросили забрати дівчат. Потрапивши до так званого "VIP клубу", дівчата були змушені займатися проституцією. У них були вилучені всі документи і особисті речі, обмежена їхня свобода. Дивом одній із них вдалося зателефонувати російській організації і за тиждень дівчат звільнили із сексуального рабства, в яке вони потрапили. По приїзді до Києва, танцівниці були настільки шоковані, що довго не могли наважитися розповісти, що з ними сталося за кордоном.

У Чернівецькій області було затримано групу сутенерів, які направляли дівчат до Києва займатися проституцією.

Вербувальники ходили по барам і нічним клубам Чернівців, знайомилися з дівчатами і пропонували їм хорошу роботу по догляду за дітьми у Києві, обіцяючи непогані гроші. Найбільшу увагу вони звертали на неповнолітніх дівчат із інтернатів або неблагополучних сімей. У столиці дівчат селили разом з охоронцем на орендованій квартирі і машиною відвозили до клієнтів, знущаючись за будь-яку провину, піддаючи залякуванню і тортурам. Троє із п'яти дівчат, що стали жертвами сексуального рабства, були неповнолітніми.

Психологи зазначають, що поїхати з дому хочуть і люди, які потерпали від домашнього насильства: жінку б'є чоловік, дочку або сина принижують батьки, чоловіка сварять за те, що не працює або мало заробляє, тощо. Молодь мріє побачити нові країни та зробити запаморочливу кар'єру топ-моделі або комп'ютерного генія. На жаль, доволі часто дійсність руйнує ці плани. Чужий світ виявляється жорстоким та байдужим, а людина в ньому обманутою та беззахисною.

Існує безліч сфер експлуатації людей. Для жінок це переважно робота хатньої робітниці, ведення домашнього господарства, проституція, порнографія, сфера розваг (танцівниці), сільське господарство; для чоловіків — робота на будівництві, сільське господарство; для дітей – жебракування, порнографія, секс-послуги, робота наркокур'єром тощо.

Торгівля людьми особливо зачіпає жінок і є брутальним порушенням їхніх прав. Щороку десятки тисяч жінок у всьому світі стають предметом торгівлі; їх обдурюють, продають і примушують у більшості випадків до життя та праці на рабських умовах у якості проституток чи робітниць потогінних виробництв, домашніх служниць або дружин.

Контрабанда жінками — це прибутковий та відносно безпечний, порівняно з контрабандою зброєю і наркотиків, бізнес. Німецьке бюро з боротьби з організованою злочинністю підрахувало, що до моменту закінчення терміну тримісячної візи жінки, яка працює нелегально, її господарі отримають дохід у 21 тисячу доларів.

Найчастіше жертви торгівлі людьми опиняються у

ситуаціях , коли:

- обіцяючи легальне чи нелегальне працевлаштування за кордоном, людину примушують надавати секс-послуги. При цьому чиниться насильство, обмеження свободи, боргова кабала та ін.;
- людей за кордоном використовують на тяжких, небезпечних для здоров'я чи принизливих роботах, при цьому праця буває ненормованою, а оплата - набагато нижчою від обіцяної або взагалі не надається;
- виконують тяжку ненормовану працю, жертви (як правило, жінки) часто змушені примусово надавати працедавцям сексуальні послуги. При цьому використовується залежне становище жінки;
- через свідомо неправдиву інформацію жінка з України, виходячи заміж за іноземця, потрапляє у повну залежність від чоловіка. При цьому проти неї чиниться насильство, обмежуються права і свободи жінки: її примусово використовують для сексуальних забаганок чоловіка або ж сам чоловік виступає сутенером і змушує свою жінку стати повією; її використовують як машину для народження дитини (після чого розлучаються, висилають жінку додому чи продають.
- жінка потрапляє заміж не в обіцяну багату країну, а її обманом завозять у важкодоступні місця, де немає цивілізації й побутових умов, де жінка швидко вмирає через тяжку працю.

До основних ***різновидів торгівлі людьми*** належать:

Торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації людини:

Від цього злочину найбільше страждають молоді жінки, неповнолітні дівчата, а часом і діти (саме вони становлять головну групу ризику). Ця форма експлуатації зачіпає найінтимнішу сторону в житті людини і належить до найбільш цинічних злочинів, адже руйнує особисте життя людини, її майбутнє, сімейні стосунки, знищує генофонд нації, а отже, підриває майбутнє всього суспільства. З іншого боку – злочинці отримують надприбутки саме від використання жінок та дівчат на глобальному ринку сексуальних послуг.

Торгівля людьми з метою трудової експлуатації:

Торгівля людиною з метою експлуатації її праці залишається актуальною проблемою для громадян України. Протягом останніх років проблему зафіксовано як на теренах самої України без перетину кордону, так і в країнах призначення, серед яких Росія, Чехія, Польща, Італія, Португалія та інші.

По допомогу звернулися потерпілі, які вивозилися, перепродувалися та експлуатувалися у таких сферах, як будівництво, каменоломні, лісоповали, прокладання залізничних колій, сільське господарство, нелегальний вилов риби, підпільні майстерні з пошиття одягу та переробка харчової продукції.

Водночас в Україні фіксувалися випадки торгівлі людьми з метою трудової експлуатації у вуличній торгівлі (м. Херсон), підпільних майстернях (м. Харків) з пошиття легкого літнього одягу (спортивні футболки, що швидко збувалися на місцевих базарах). у одному з цих випадків постраждалими виявилися жінки з селищ Киргизстану, які не володіли ані українською, ані російською мовою, а тому були особливо незахищені від шахрайських дій та маніпуляцій над ними. Більше того, вони прибули в Україну разом зі своїми дітьми, яких місяцями утримували з матерями у закритих підвалах, позбавивши можливості пересування та спілкування з іншими людьми.

Торгівля людьми з метою використання у жебракуванні:

Від цієї проблеми найбільше страждають діти, інваліди та люди старшого віку. Широковідомою стала кримінальна справа за фактом експлуатації дітей-інвалідів з Румунії на вулицях м. Риму в Італії. У засобах масової інформації в Румунії злочинці розмістили інформацію про реабілітацію дітей-інвалідів у клініках Італії на пільгових умовах. Злочинці зібрали дітей на візках і транспортували їх до Риму. Діти-інваліди були змушені проживати в долині ріки Тибр у наметах, а протягом дня їх виставляли в туристичних місцях Риму для жебракування. Самостійно діти не могли пересуватися, отже, опинилися в

повній залежності від злочинців, які відмовляли їм навіть в елементарній медичній допомозі.

Вивезення дітей для використання в жебракуванні фіксувалося і в Україні. Так, малолітні діти з Вінницької області, яких виховувала мати-одиначка, були передані нею за певну грошову винагороду в руки родини для жебракування на території Російської Федерації.

На вулицях Києва були встановлені факти експлуатації чоловіка-інваліда на візку, громадянина Росії, викраденого з будинку інвалідів цієї країни для використання в жебракуванні. Іншу престарілу жінку злочинці вивезли з віддаленого села Молдови і примусили жебракувати протягом 16-ти років спочатку в Санкт-Петербурзі (РФ), а потім на ринках Києва.

Торгівля людьми з метою використання у виготовленні порнопродукції:

Виготовлення на території України та направлення через канали Інтернету порнографічної продукції в країни, які мають на неї попит, приносить злочинним угрупуванням неабиякий прибуток. особливо це стосується дитячої порнографії, від чого страждають діти різного віку і різної статі. В Україні було викрито цілий ряд так званих фотостудій, які використовували дітей для своїх злочинних намірів.

Торгівля людьми з метою вилучення органів:

З розвитком медичних наук зростає попит на трансплантацію органів людини. Серед відомих випадків торгівлі людськими органами торгівля нирками найпоширеніша, оскільки на них існує високий попит (трансплантувати нирку простіше порівняно з іншими людськими органами). Серед основних стримуючих факторів збільшення кількості таких злочинів фахівці називають складні медичні процедури та потребу в лікарях високої кваліфікації.

В Україні нещодавно силами правоохоронних органів було заарештовано жінку, яка через канали мережі Інтернет намагалася продати нирку свого чотирирічного сина. Також

силами правоохоронних органів України було затримано лікаря, який на території України нелегально підшукував донорів для трансплантації нирок.

Для України особливо актуальними є ***трудова*** та ***сексуальна експлуатація***. Але останнім часом все більшого поширення набуває торгівля дітьми, торгівля людьми з метою використання у порнобізнесі та жебрацтві.

Стосовно трудової експлуатації, то постраждалі зазвичай працюють на надзвичайно важких роботах із цілковитим порушенням техніки безпеки праці: робота у сільському господарстві, на будівництві, у промисловості по 16–18 годин на добу, без вихідних, без засобів захисту, у поганих соціально-побутових умовах. Часто такі особи повністю ізольовані. Нерідко потерпілі проживають у підвалах нелегального підприємства, що постійно охороняється, в антисанітарних умовах, без належного харчування та без будь-яких контактів поза межами робочого місця.

При трудовій експлуатації на початку роботи постраждалим, як правило, обіцяють заробітну плату після завершення певного обсягу роботи чи певного терміну роботи. Крім того, у постраждалих відбирають паспорт, інші документи начебто для «проведення їхньої легалізації». Але й після завершення запропонованого обсягу чи терміну роботи заробітну плату не виплачують. Як правило, робітникам повідомляють, що заробіток буде виплачено трохи пізніше. Проте коли через кілька місяців постраждалі починають наполягати на виплаті грошей, їм пояснюють, що жодних коштів вони не отримають, оскільки їх купили і за них гроші віддали тій особі, яка їх привезла і що вони працюватимуть стільки, скільки хазяїн вважатиме за потрібне. Будь-який опір робітника жорстоко карається побоями, обмеженнями у пересуванні, голодом, залякуваннями.

З досвіду діяльності державних та громадських організацій з’ясувалося, що до характерних рис сексуальної експлуатації можна віднести такі: необхідність вступати з клієнтами у «небезпечний секс» (секс без будь-яких засобів

захисту); примушення постраждалих до прийому (протягом тривалого часу) гормональних препаратів та антибіотиків у дозах, що значно перевищують терапевтичні, задля уникнення вагітності та запобігання зараженню клієнтів захворюваннями, що передаються статевим шляхом.

В Україні також часто говорять про поняття ***зовнішньої*** (з перетином державного кордону) та ***внутрішньої*** (без перетину державного кордону) торгівлі людьми. Однак такі поняття не закріплені законодавчо, і торгівлею людьми вважається злочин, скоєний як при перетині державного кордону, так і без цього, що не є його визначальною характеристикою.

ЛАНЦЮГ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

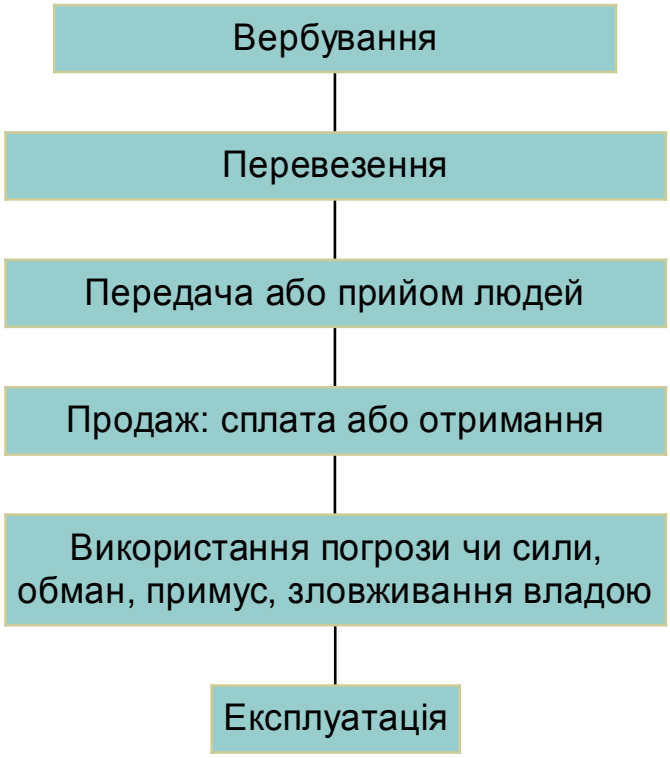

У злочинному бізнесі, пов’язаному з торгівлею людьми, як правило, діють ***організовані злочинні групи*** до яких належать:

- організатори/ керівники злочинних груп, які займаються торгівлею людьми;
- агенти-вербувальники, які зваблюють жінок брехливими обіцянками привабливого закордонного життя;
- працівники фірм, які займаються нелегальним працевлаштуванням за кордоном;
- особи, які використовують свої зв'язки із корумпованими працівниками паспортної служби та ВВІР для оформлення необхідних для виїзду документів;
- перевізники живого товару ("кур'єри");
- сутенери і господарі, які використовують жертв у своєму нелегальному бізнесі (проституції та ін.).

Відповідно до законодавства України ***об'єктом злочину*** торгівлі людьми є честь та гідність особи, що визначено в Кримінальному кодексі України. При цьому злочин може зазіхати на життя та здоров'я жертви торгівлі людьми. Коли говориться про волю, то тут слід бути обережним і зважати на те, що бувають випадки, коли особа погоджується на відповідні дії. Тому воля особи є лише факультативним об'єктом злочину торгівлі людьми.

Суб'єктом злочину торгівлі людьми, відповідно до Кримінального кодексу України, є фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку на момент вчинення злочину. При цьому суб'єктом є як особа, що передає людину, так і особа, що її одержує.

Факти свідчать, що проблема торгівлі людьми, становлячи частину національного та транснаціонального злочинного середовища, швидко видозмінюється та гнучко пристосовується до будь-яких змін, що відбуваються на політичному, соціальному та економічному рівнях і можуть мати вплив на злочинний світ та його кримінальні прибутки.

НАЙПОШИРЕНІШІ МІФИ СТОСОВНО ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Від злочину торгівлі людьми може постраждати будь-яка особа, незалежно від статі та віку. Реалії переконують, що злочинний світ може піддавати людину будь-якій формі експлуатації в найрізноманітніших галузях.

Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні та Міжнародного жіночого правозахисного центру "Ла Страда-Україна" визначили 10 найпоширеніших міфів стосовно торгівлі людьми.

Міф перший: зі мною такого не станеться.

Існує стереотип, що лише малоосвічені люди можуть стати жертвами торговців людьми. "Зі мною такого не станеться", - так зазвичай кажуть студенти, до яких приходять з лекціями фахівці громадських організацій з протидії торгівлі людьми. Більшість з них не усвідомлює того, що саме молоді люди від 18 до 25 років становлять групу ризику, адже саме вони - майбутні випускники коледжів і університетів невдовзі зіткнуться з проблемою працевлаштування, чіпляючись за будь-яку можливість заробити гроші.

За статистикою МОМ, 54 % жертв торгівлі людьми мають вищу або неповну вищу освіту.

Ще п'ять років тому вербувальники працювали відкрито, по великим містам. Вони просто підходили до людей на вулиці і пропонували роботу за кордоном. Зараз вони перебралися в регіони, де не вистачає інформації.

До того ж сучасні работоргівці стали значно винахідливішими і почали використовувати нові способи вербування.

Міф другий: друзі та родичі не можуть виявитися замішаними в торгівлі людьми.

Друзі і родичі - це люди, яким найбільше довіряють. Якщо

людина не завжди повірить сумнівному оголошенню у місцевій газеті, то вона схильна вірити словам своїх знайомих. Іноді вербувальники і самі не знають, що вони залучені у сферу торгівлі людьми.

Останнім часом сформовано нову стратегію вербування, коли людину, що пропрацювала деякий час на експлуататора, відпускають за умови, що замість себе вона приведе двох-трьох інших "працівників". Залякані жертви повертаються додому і замість того, щоб сповістити правоохоронні органи, проводять своєрідну рекламну кампанію серед своїх друзів та далеких родичів.

За інформацією МОМ, в Україні 17 % постраждалих були продані в рабство своїми ж друзями, партнерами чи колегами.

Міф третій: потенційні жертви експлуатації знають, що їх може очікувати і готові до цього.

Самовпевненість призводить до того, що потенційні жертви просто відмовляються вірити, коли фахівці їх попереджають про можливі загрози. Проте рожеві окуляри, через які дивляться на роботу за кордоном, часто перетворюються на чорну пов'язку на очах у жертви.

Міф четвертий: робота у сусідній Росії є менш ризикованою, ніж у Туреччині.

Росія, в очах багатьох українців, досі є "братньою державою", яку навіть важко вважати "закордоном". Відсутність візового режиму, володіння мовою і нібито заможніше життя російських громадян, підштовхує наших співвітчизників погоджуватися на сумнівні пропозиції.

Тим не менш, Росія зараз - основна країна призначення для українських жертв. На її територію припадає 37% потерпілих (дані МОМ 2007-2008 років). Друге місце займає сусідня Польща (20%). Щоправда підписання договору про легальне працевлаштування між Україною і Польщею дає надію на зменшення ризику потрапляння до тенет работоргівців, але лише за умови, якщо майбутній працівник ретельно перевіряє

діяльність фірми і всі необхідні документи (наприклад, ліцензію, копію дозволу на працевлаштування громадян України, трудовий договір зрозумілою мовою тощо). На третьому місці - Туреччина.

Міф п'ятий: торгівля людьми обов'язково включає перетин державного кордону.

Не обов'язково їхати за кордон, щоб впасти в залежність від експлуататора. За статистикою МОМ, у 2008 році 4% постраждалих від торгівлі людьми потрапили у рабство у межах України.

Найбільше від цієї проблеми страждають діти - одна з найбільш уразливих верств населення. Для того, аби потрапити у неволю, їм не потрібно перетинати кордон - пройдіться лише вулицями вашого міста і зверніть увагу на дітей-жебраків...

Міф шостий: у рабство потрапляють лише жінки задля сексуальної експлуатації.

За статистичними даними МОМ, з 820 випадків торгівлі людьми у 2008 році, 625 постраждалих особи були жінками, і 195 чоловіками.

24% чоловіків - це досить великий показник, адже чоловіки менш схильні шукати допомоги, ніж жінки: вони вважають себе сильними і здатними захистити себе, тому пункт перший "зі мною такого не станеться" стосується їх у першу чергу.

Багато тих, хто постраждав від сексуальної експлуатації, не усвідомлюють себе як жертв злочину і вважають, що їм просто не пощастило із працедавцем!

Більшість чоловіків була залучена до трудової експлуатації, але траплялися випадки залучення до жебрацтва, сексуальної експлуатації, вербування військовими в гарячі точки і торгівлі органами.

Міф сьомий: довести вину і покарати торгівців людьми неможливо.

Торгівля людьми - це кримінальний злочин, що в Україні, як і у багатьох країнах світу, карається ув'язненням від 5 до 15 років із конфіскацією майна. А у деяких державах, наприклад США та Канаді, - довічним ув'язненням.

За 2008 рік було порушено 322 кримінальні справи і винесено 83 вироки за статтею 149 "Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини" Кримінального кодексу України.

Проте не всі постраждалі від торгівлі людьми мають достатньо сміливості. Більшість намагається забути, що з ними сталося, вони бояться або ж морально не витримують затяжного судового процесу.

Міф восьмий: торгівля людьми обов'язково включає застосування сили.

Трафікери використовують психологічний примус, який може виявитися значно ефективнішим за фізичні розправи. Постраждалим обіцяють, що їх випустять після того, як вони відпрацюють "борг", який лише росте. Людина вірить і працює, працює... Або, наприклад, якщо постраждала особа з невеликого села, де всі одне одного знають, експлуататори можуть застосовувати метод залякування: мовляв, якщо ти не зробиш того, що тобі кажуть, ми розвісимо твоє оголене фото по всьому селу.

Нині деякі торгівці людьми тримають своїх "працівників" лише до кінця терміну закінчення візи, відправляють додому для її поновлення, а потім, внаслідок залякувань або боргової залежності, змушують їх повертатися. Інколи жертвам приплачують якийсь мізер, через що вони починають відчувати себе причетними.

Моральний тиск, залякування, погрози вчинити шкоду рідним, вилучення документів, використання психотропних речовин складають неповний перелік різноманітних засобів впливу на жертву. А сила застосовується в останню чергу - кажуть фахівці.

Міф дев'ятий: потерпілим від торгівлі людьми ніхто не допомагає.

Десятки громадських організацій по всій Україні допомагають постраждалим від торгівлі людьми, надаючи медичну, психологічну та юридичну допомогу. В громадських організаціях працюють справді небайдужі люди, жертвам забезпечується конфіденційність і безоплатність послуг.

У 2002 році за підтримки МОМ було засновано Медичний Реабілітаційний Центр, а також притулки для постраждалих від торгівлі людьми у регіонах. 91% потерпілих після проходження курсу реінтеграції були працевлаштовані або повернулись до навчання, і лише 2% виїхали за кордон з різних причин.

В Україні працює Національна гаряча лінія, яка надає консультації з питань попередження торгівлі людьми, включаючи допомогу жертвам, інформацію з безпечного працевлаштування за кордоном, перевірку фірм-посередників тощо.

Номери гарячої лінії:

- **0 800 505 50 10** (зі стаціонарного телефону),
- **527** з мобільного Київстар, Лайф, або МТС. Всі дзвінки на ці номери у межах України безкоштовні.

Міф десятий: держава виділяє достатньо коштів на боротьбу з торгівлею людьми в Україні.

На жаль, українська держава не виділяє окремого фінансування на реінтеграцію постраждалих від торгівлі людьми, незважаючи на те, що існує Державна програма протидії торгівлі людьми до 2010 року з фінансуванням приблизно у півтора мільйони гривень. Ця сума розрахована на 24 області і АР Крим терміном на п'ять років і використовується в основному на превентивні заходи.

Допомога постраждалим у такій ситуації стає можливою лише завдяки міжнародним фондам.

ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Оскільки торгівля людьми визнана міжнародною проблемою, вона не може бути розв'язана на рівні однієї України. Така боротьба потребує і національних, і міжнародних спільних дій та співробітництва – необхідно об'єднаними зусиллями перервати цей ланцюг насильства, що чиниться з метою трудової та сексуальної експлуатації.

Для протидії торгівлі людьми й нелегальній міграції з України наша держава повністю приєдналась до міжнародних документів, спрямованих на боротьбу з торгівлею людьми і з дискримінацією жінок.

Серед них:

- ***Конвенція ООН 1949 року про боротьбу з торгівлею людьми й експлуатацією проституції третіми особами***, яка значно розширила коло дій, що вважаються злочинними у сферах торгівлі людьми та сексуальної експлуатації;
- ***Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок*** 1979 року, шоста стаття якої вимагає від держав прийняття та виконання відповідних законів, що сприятимуть припиненню всіх видів торгівлі жінками;
- ***Декларація ООН про подолання насильства над жінками*** 1993 року, в якій продаж жінок, їх експлуатація та примус до проституції чітко названі видом насильства проти жінок, який держави зобов'язані викорінювати.

У 1997 році в м. Ґаага (Нідерланди) відбулася Європейська Міністерська конференція, що проходила під керівництвом Європейського Союзу. Там була прийнята ***Гаазька Міністерська декларація європейських рекомендацій щодо ефективних заходів для запобігання та боротьби з торгівлею жінками з метою сексуальної експлуатації.***

Отже, міжнародні правові документи, до яких приєдналася Україна, вимагають від нашої держави прийняття та виконання відповідних законів, які сприятимуть припиненню всіх видів торгівлі людьми, і особливо - жінками.

Оцінюючи зусилля України в боротьбі з торгівлею людьми, необхідно зазначити, що наша держава однією з перших у Європі ухвалила Закон про кримінальну відповідальність за здійснення зазначеного злочину.

Кримінальну відповідальність за торгівлю людьми було встановлено Законом України від 24 березня 1998 року шляхом доповнення Кримінального кодексу України 1960 року новою статтею 1241, де вперше було застосовано кримінально-правове визначення «торгівля людьми».

У результаті подальших змін, викликаних, зокрема, приєднанням до вищезгаданих конвенцій, на сьогодні кримінальну відповідальність за цей злочин передбачено ***статтею 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини» Кримінального кодексу України 2001 року.*** Згадану статтю було суттєво доопрацьовано та максимально наближено до положень Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності.

Статтею 146 Кримінального кодексу України передбачається кримінальна відповідальність за незаконне позбавлення волі або викрадення людини у вигляді обмеження волі на строк до трьох років або позбавлення волі на той самий строк.

Під загрозою кримінального покарання в Україні заборонено експлуатацію дитячої праці. Так, стаття 150 Кримінального кодексу України визнає злочином експлуатацію дітей, які не досягли віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання їхньої праці з метою отримання прибутку. Частина друга статті 303 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за примушування чи втягнення у заняття проституцією.

Указом Президента України № 143 від 18 лютого 2002 року «Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян», боротьбу з торгівлею людьми визнано одним з пріоритетних напрямів у діяльності правоохоронних органів держави.

Постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. N 410 затверджена ***Державна програма протидії торгівлі людьми на період до 2010 року.*** Метою цієї програми є створення умов для протидії торгівлі людьми та пов'язаній з нею злочинній діяльності, підвищення ефективності роботи з виявлення таких злочинів та осіб, що їх учиняють, вирішення питання щодо реінтеграції осіб, які постраждали від торгівлі людьми.

Основними завданнями Програми є:

- удосконалення механізму нормативно-правового регулювання питань протидії торгівлі людьми, а також боротьби з нею, включення їх до освітніх програм для дітей та молоді;
- проведення роз'яснювальної роботи за допомогою засобів масової інформації, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у боротьбі з торгівлею людьми;
- забезпечення ефективної взаємодії правоохоронних органів України та інших держав у протидії торгівлі людьми, а також у боротьбі з нею;
- надання допомоги особам, що постраждали від торгівлі людьми, зокрема у поверненні додому, працевлаштуванні та професійному навчанні;
- вдосконалення діяльності центрів реабілітації для осіб, що постраждали від торгівлі людьми;
- розроблення механізму психолого-соціальної реабілітації дітей, що постраждали від торгівлі людьми;
- співробітництво з громадськими та міжнародними організаціями і фондами, що проводять діяльність, пов'язану з протидією торгівлі людьми;
- використання міжнародного досвіду із запобігання торгівлі людьми та боротьби з нею, захисту прав осіб, що постраждали від зазначеного злочину, розшуку зниклих осіб за кордоном, їх повернення та реабілітації.

Програма включає в себе як заходи, спрямовані на запобігання торгівлі людьми, так і заходи, що передбачають захист потерпілих та їх реінтеграцію. Це - надання необхідної медичної, психологічної та правової допомоги потерпілим від торгівлі людьми, створення для цього мережі реінтеграційних та кризових центрів і притулків тощо.

Розпорядженням голови Чернігівської обласної державної адміністрації від 28 серпня 2007 року № 329 затверджено ***обласну Програму протидії торгівлі людьми на період до 2010 року.***

СТРАТЕГІЯ ТА НАПРЯМКИ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Експерти відзначають, що для розв'язання проблеми торгівлі людьми необхідно вирішити такі питання:

- забезпечення правового захисту жертв торгівлі людьми;
- здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей;
- впровадження в практику діяльності правоохоронних органів новітніх методів ведення оперативно-розшукової роботи у сфері протидії торгівлі людьми та пов'язаних з нею злочинів;
- укладення міжнародних договорів у сфері протидії торгівлі людьми та пов'язаних з нею злочинів;
- проведення постійного моніторингу та аналізу стану справ з торгівлі людьми та пов'язаних з нею злочинів;
- вдосконалення нормативного регулювання у сфері туризму і модельного бізнесу, а також посередницької діяльності з працевлаштування за кордоном;
- створення єдиної загальнодержавної системи обліку осіб, що вчинили злочини, пов'язані з торгівлею людьми;
- включення питань щодо запобігання торгівлі людьми до освітніх програм для дітей та молоді;
- проведення у засобах масової інформації роз'яснювальної роботи з питань протидії торгівлі людьми та пов'язаних з нею злочинів;
- забезпечення діяльності центрів реабілітації для осіб, що постраждали від торгівлі людьми;
- підвищення якості надання соціальних послуг потерпілим від торгівлі людьми.

Стратегію протидії та боротьби з торгівлею людьми можна розділити на окремі напрямки:

1. Підвищення рівня поінформованості громадськості, особливо дівчат та жінок групи ризику.

Опитування населення показують недостатність знань про

реальні умови життя за кордоном, про ризик нелегальної міграції та працевлаштування. Тому, насамперед, потрібно займатися просвітницькою роботою, особливо серед дівчат та жінок. Вони мають чітко знати та розуміти ризик нелегального працевлаштування за кордоном. Необхідно також максимально доносити ці знання до громадськості, збільшувати рівень поінформованості співробітників правоохоронних органів, активістів громадських організацій, державних службовців, які займаються проблемою протидії торгівлі людьми .

Для цього необхідно:

- розповсюджувати друковану інформацію (брошури, інформаційні листки, буклети) про проблеми, небезпеку та наслідки нелегальної міграції за кордон;
- проводити інформаційні кампанії на національному, регіональному та місцевому рівнях (включаючи розповсюдження інформаційних матеріалів); ширше залучати до таких заходів засоби масової інформації;
- проводити дискусії, тренінги та семінари для цільової групи з питань попередження торгівлі людьми;
- навчати спеціалістів, які потім зможуть проводити інтерактивні заняття для групи ризику.

2. Підтримка груп ризику.

Найкращим профілактичним заходом у боротьбі з торгівлею людьми є покращення умов життя в Україні через розвиток виробництва та підвищення прожиткового мінімуму. По відношенню до жінок необхідні позитивні зміни статусу жінки в Україні, які передбачають:

- усунення причин, які сприяють високому рівню жіночого безробіття та дискримінації жінок на національному ринку праці;
- розробку спеціальних соціальних програм для підтримки жіночого бізнесу, для перекваліфікації та навчання жінок, для допомоги їм у працевлаштуванні, для створення робочих місць для жінок;
- законодавчий захист прав жінок в Україні;
- надання державної допомоги урядовим та неурядовим організаціям, які працюють у напрямку захисту прав жінок та

державну підтримку програм, спрямованих на розвиток можливостей жінок;

- впроваджувати програми допомоги та підтримки для жінок групи ризику, в тому числі освітні програми, професійне навчання, поради та консультації з можливостей працевлаштування;

- піднімати та підтримувати самооцінку у молодих дівчат, а також заохочувати молодь цінити вищу освіту та роботу в своїй країні;

- змінити суспільне ставлення до пропаганди секс-індустрії та ризикової поведінки як модних космополітичних чи романтичних шляхів життя.

3. *Удосконалення законодавства та дій правоохоронних органів*.

Необхідні ефективні заходи, спрямовані на розслідування злочинів та покарання осіб, причетних до торгівлі людьми. Найважливішою умовою ефективного виявлення, розслідування та покарання злочинців є готовність потерпілих сповіщати міліцію (поліцію в інших країнах) про трафікерів та виступати свідками у порушеній кримінальній справі.

Жертви часто утримуються від повідомлення до правоохоронних органів через те, що бояться арешту, затримання чи депортації як нелегальних мігрантів та/або проституток; бояться погроз фізичної розправи над ними чи близькими; бояться того, що близькі та оточення можуть дізнатися про їхню долю за кордоном; бояться осуду оточення та працівників правоохоронних органів. Оскільки ці побоювання не є безпідставними, існує потреба у спеціальних заходах, спрямованих на заохочення та допомогу жертвам звернутися до міліції з повідомленням про порушників та виступити свідками на суді.

Для цього потрібно:

- щоб прокуратура та міліція дотримувались того принципу, що теперішні або колишні заняття потерпілої людини як такі не повинні використовуватися проти неї або бути причиною дискваліфікації її скарги;

- гарантувати безпеку під час розгляду кримінальної справи про торгівлю людьми та покарання трафікерів;

- дотримуватися того, щоб приватне життя жертви було захищене, а потерпілому було гарантовано, що те, що з ним сталося, не буде використано проти нього, особливо в тому, що стосується свободи пересування, вступу до шлюбу чи пошуку роботи;

- надати відповідну допомогу постраждалим для захисту своїх інтересів у суді;

4. Допомога потерпілим від торгівлі людьми.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ ВІД ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Аналітичне дослідження проведене європейськими експертами стосовно ***ідентифікації (виявлення)*** потерпілих від торгівлі людьми показує, що:

- більше 40% потерпілих ідентифікуються неурядовими організаціями та місцевою владою;
- більше 22% потерпілих ідентифікуються клієнтами та іншими особами;
- лише 13.9% потерпілих ідентифікуються поліцією.

Деякі ***ідентифікатори***, які використовуються для визначення потерпілих від торгівлі людьми:

Загальна інформація:

- *обмеження особистої свободи* людини (контроль за пересуванням, обмеження у спілкуванні тощо);
- *особливості оплати праці* (розмір, менший ніж стандартний; заробіток сплачується третім особам; наявність боргів; неможливість розпоряджатися заробленими грошима, відсутність доступу до них тощо);
- *ситуація на робочому місці* (обман щодо виду та умов роботи; постійний нагляд; неможливість відмовитися виконувати певні види робіт, повернутися додому тощо).

Об’єктивні та невербальні індикатори:

- *наслідки поганого поводження* (побиття, травми тощо);
- *зовнішній вигляд* (неохайно байдужий, особливо це стосується жінок);
- *психологічний стан* (людина залякана, замкнена; почуття тривоги; психологічна нестабільність, розгубленість тощо);
- *відсутність документів*.

Процес ідентифікації потерпілих від торгівлі людьми складається з трьох основних етапів:

1. ***Попередній аналіз параметрів***, які потребують оцінки до проведення співбесіди з потерпілою особою:

- вік;
- стать;
- громадянство;
- наявні документи;
- останнє місцеперебування;
- обставини виявлення потерпілої особи;
- ознаки фізичного чи психологічного насильства;
- оцінка організації, яка направила особу для ідентифікації;
- порівняння отриманої інформації з попередніми знаннями та досвідом.

2. ***Проведення співбесіди***, яка включає перелік запитань, що стосуються вербування, перевезення та експлуатації потерпілої особи від торгівлі людьми; таке інтерв'ю передбачає професійну підготовку особи, яка його проводить (принципи роботи з потерпілими, етичні норми, особливості роботи з дітьми тощо), відповідний вибір приміщення. Перед самим початком інтерв'ю необхідно пояснити людині, що має відбуватися.

3. ***Аналіз будь-яких наявних додаткових матеріалів***, що підтверджують злочин (звіти міліції чи міграційної служби; проїзні документи чи квитки; імміграційні картки, які заповнюються перед вильотом чи після посадки; звіти про будь-яку медичну допомогу у зв'язку з отриманими травмами; копії фальшивих трудових договорів чи рекламних оголошень; щоденникові записи, листи потерпілих).

Після цього усі отримані дані зіставляються і виноситься рішення про те, чи є особа такою, що потерпіла від торгівлі людьми.

Один із ефективних методів ідентифікації потерпілих від торгівлі людьми включає аналіз усіх обставин та наявної

інформації щодо кожного окремого випадку з трьох різних позицій: правовий контекст, злочинець, потерпіла особа. У першому випадку аналізується нормативно-правова база країни, де відбувається ідентифікація. Якщо у її законодавстві немає визначень «торгівля людьми» та «потерпілий від торгівлі людьми», то застосовують міжнародні документи з цього питання. Також вивчається намір злочинця на предмет примусу та експлуатації потерпілої особи і аналізується інформація від самої потерпілої особи.

Більшість потерпілих, що ідентифікуються поліцією, не направляються для отримання допомоги. Отже, надзвичайно важливою є роль громадських і благодійних організацій у запобіганні торгівлі людьми та допомозі потерпілим, їх активна інформаційна і просвітницька робота, створення мережі "телефонів довіри" та центрів, які протидіють торгівлі людьми.

Жертви торгівлі людьми відчувають наслідки для свого фізичного та психічного здоров'я:

- різноманітні фізичні травми;
- одержання або загострення хронічних захворювань внаслідок невчасного лікування чи відсутності лікування взагалі;
- хронічний стрес від ізоляції, перебування в кримінальній ситуації чи від тяжкої праці;
- комплекс посттравматичних стресових розладів;
- алкогольна чи наркотична залежність (часто внаслідок насильницького нав'язування споживання алкоголю чи наркотиків), а також смерть.

Жертви використовуються злочинними організаціями не тільки для сексуальної та трудової експлуатації, але й для виконання Інших функцій злочинного напрямку. Скажімо, для скоєння злочинів проти своїх клієнтів, транспортування, розповсюдження наркотиків та ін. Все це призводить до ризику для потерпілих стати учасниками бандитського угрупування, бути засудженими.

Крім того, люди, які повертаються після визволення, зустрічаються із несприйняттям та осудом, із втратою родини, втратою самоповаги.

Людей, які пережили трафікінг, бажано зустрічати відразу після повернення в Україну. Людина, яка зустрічає потерпілу чи потерпілого повинна мати відповідну підготовку – знати психологічний стан потерпілих, розуміти їх потреби. Найкраще, коли потерпілих зустрічають соціальні працівники, які вміють працювати з такою категорією, особливо, з жінками.

Схема надання допомоги потерпілим

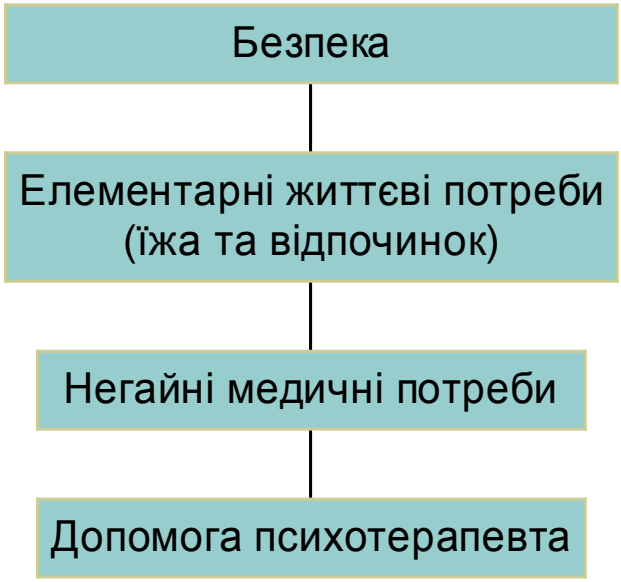

Для надання допомоги жертвам, потерпілим від торгівлі людьми необхідно:

- готувати спеціалістів державних і недержавних інституцій для роботи з потерпілими;
- мінімізувати проблеми, з якими стикаються потерпілі, коли повертаються додому, а саме: ризик бути відкинутими своїми сім'ями або оточенням, неможливість знайти роботу, переслідування, репресії та покарання з боку злочинців або державних органів;
- змінювати стереотипні суспільні погляди на людей, які потерпіли від торгівлі людьми;
- надавати ефективну, негайну та конфіденційну інформаційну, медичну, юридичну, соціальну та психологічну допомогу потерпілим;
- сприяти у працевлаштуванні та навчанні людей, які повертаються з-за кордону, з метою забезпечення їх

економічної незалежності та соціальної інтеграції;

- заохочувати та підтримувати співпрацю і координацію державних та суспільних послуг, програм національного і місцевого рівнів, а також об'єднання зусиль різноманітних державних та недержавних структур.

Працівники різних служб, які працюватимуть з потерпілими від торгівлі людьми, повинні:

- кваліфіковано визначати, яких послуг потребує потерпіла чи потерпілий та яким чином найнебезпечніше їх надати;
- не мати упереджень і стереотипів стосовно цієї категорії людей;
- вміти правильно спілкуватися з потерпілими без додаткового травмування їх психіки;
- надавати потерпілим інформацію про необхідну допомогу, адреси і телефони служб та організацій, що надають таку допомогу;
- у разі необхідності або на прохання потерпілих повідомляти про їх ситуацію в інші служби.

Найголовніше у роботі з потерпілими - не завдати додаткового травмування.

Етичні принципи у роботі з потерпілими від торгівлі людьми

- Не нашкодити;
- Гарантування безпеки, захисту та комфорту;
- Гарантування анонімності;
- Гарантування конфіденційності;
- Надання інформації;
- Запит на поінформовану згоду;
- Постановка запитань в чутливій та послідовній формі;
- Активне слухання та зворотний зв’язок;
- Спостереження за невербальною поведінкою клієнта для розуміння того чи хоче клієнт зупинити розмову чи процедуру;

- Усвідомлення власних установок та упереджень соціальним працівником;
- Довіра, неупереджене ставлення;
- Збереження професіоналізму разом з повагою та співчуттям;
- Дотримання професійних меж;
- Переконання в тому, що потерпілі контролюють власне тіло та комунікацію;
- Переконання потерпілих, що їх не звинуватять у тому, що сталося;
- Інформування потерпілих про їхнє право на судову експертизу та її результати;
- Інформування потерпілою особи про право отримати копії усіх медичних записів;
- Нагадування потерпілим про їхні сильні сторони;
- Надання пояснень.

Практика показала також необхідність створення в рамках правоохоронних органів окремих структур, які б займалися подоланням проблеми торгівлі людьми. На сьогодні в кожній області України створено підрозділ карного розшуку для боротьби зі злочинами, пов'язаними *з* торгівлею людьми.

ХТО МОЖЕ НАДАТИ ДОПОМОГУ ПОТЕРПІЛИМ ТА ПРОВОДИТЬ РОБОТУ ПО ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

В Україні допомогу потерпілим від торгівлі людьми можуть надавати:

- соціальні служби (Центри зайнятості, Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, відділи у справах сім'ї та молоді);
- правоохоронні органи та судочинство;
- сільські, селищні та міські ради;
- органи освіти та охорони здоров'я;
- недержавні громадські організації та інші.

Центри зайнятості

Що можуть робити?

- виявляти жертв торгівлі людьми;
- проводити просвітницько-інформаційну діяльність серед населення;
- проводити первинне консультування та перенаправлення;
- здійснювати моніторинг дотримання законності використання праці з метою виявлення та припинення прихованої експлуатації людини;
- організувати інформаційні кутки;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів серед безробітних, що стоять на обліку;
- сприяти працевлаштуванню та професійній підготовці осіб, які постраждали від торгівлі людьми;
- організовувати тренінги з попередження торгівлі людьми;
- надавати дозвіл на працевлаштування в Україні іноземцям та особам без громадянства, які постраждали від торгівлі людьми.

Чому?

До центрів зайнятості звертаються безробітні громадяни за допомогою у працевлаштуванні (серед них можуть бути і постраждалі від торгівлі людьми). Вони можуть проводити інформаційну діяльність з метою попередження випадків торгівлі людьми, їхній інформації довіряють люди, котрі проживають у сільській місцевості; під час прийому громадян (за певними індикаторами) можна визначити потенційну жертву торгівлі людьми.

Що треба щоб робили?

- навчання працівників центрів зайнятості щодо індикаторів виявлення постраждалих від торгівлі людьми; стосовно причин та наслідків проблеми торгівлі людьми, індикаторів ідентифікації потерпілих та можливостей надання допомоги потерпілим;
- перенаправлення потерпілих;
- матеріали для інформаційного кутка та їх розповсюдження.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

Що можуть робити?

- інформування та навчання для всіх ланок механізму - по списку, по проблемі, особливостях проблем потерпілих, можливостях допомоги потерпілим;
- інформування всіх ланок стосовно механізмів перенаправлення;
- виявлення постраждалих та надання їм соціальних та правових послуг.

Чому?

- все більше з'являється сільських та селищних ЦСССМ;
- це одна з небагатьох державних установ, яка має надавати соціальні та правові послуги постраждалим від ТЛ;

- мають необхідний потенціал - розуміння проблеми та механізмів вирішення, фахівців, доступ до інформації, інформаційні матеріали, доступ до послуг, які надають НДО

Що треба щоб робили?

- усвідомлення своєї ролі у механізмі ідентифікації потерпілих та подолання торгівлі людьми як координуючого органу;
- розуміння проблеми торгівлі людьми та проблем потерпілих працівниками ЦССМ;
- за необхідності - навчання для працівників по проблемі, особливостях проблем потерпілих, можливостях допомоги потерпілим, механізму перенаправлення;
- інформаційні матеріали для розповсюдження.

Міліція (відділ боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми)

Що можуть робити?

- виявляти та розслідувати злочини, пов'язані з торгівлею людьми; виявляти жертв торгівлі людьми;
- скеровувати постраждалих для соціального супроводу під час слідства та суду;
- проводити первинне консультування постраждалих та перенаправлення;
- сприяти розповсюдженню чи розповсюджувати інформаційні матеріали.

Чому?

- боротьба зі злочинами, пов'язаними з ТЛ - обов'язок працівників ВБЗПТЛ.

Що треба щоб робили?

- координація взаємодії;
- співпраця у конкретних кримінальних справах;
- супровід потерпілих;

- матеріали для інформаційного кутка та розповсюдження.

Сільські ради

Що можуть робити?

- виявляти жертв торгівлі людьми;
- проводити просвітницько-інформаційну діяльність;
- проводити первинне консультування та перенаправлення;
- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- проводити превентивну діяльність серед тих, хто збирається на роботу за кордон.

Чому?

- місце найчастішого звернення громадян у селі;
- сільські голови - як правило, люди які мають авторитет у селі і до їх думки прислухаються односельчани;
- розуміючи причини і наслідки проблеми торгівлі людьми, сільські голови є мотивовані у розбудові здорової громади на селі.

Що треба щоб робили?

- навчання сільських голів стосовно проблеми торгівлі людьми (зокрема ідентифікації потерпілих) та можливостей надання допомоги потерпілим;
- перенаправлення;
- матеріали для інформаційного кутка та розповсюдження.

Міліція (дільничні)

Що можуть робити?

- виявляти жертв торгівлі людьми;
- виявляти інформацію про можливих вербувальників та

повідомляти у ВБЗПТЛ чи про потенційних жертв у дотичні громадські організації;

- проводити просвітницько-інформаційну діяльність серед населення щодо ТЛ;
- проводити первинне консультування та перенаправлення;
- сприяти розповсюдженню чи розповсюджувати інформаційні матеріали.

Чому?

- в обов'язки дільничних інспекторів міліції входить забезпечення порядку на селі і вони одні з перших можуть відреагувати на випадки вербування чи незаконного утримання жертв торгівлі людьми;
- дільничні інспектори міліції, як правило, знають, що відбувається у них на дільниці і можуть проводити інформаційну діяльність з метою попередження випадків ТЛ;
- їхній інформації довіряють люди, котрі проживають у сільській місцевості.

Що треба щоб робили?

- навчання дільничних інспекторів стосовно причин та наслідків проблеми торгівлі людьми, індикаторів ідентифікації потерпілих та можливостей надання допомоги потерпілим;
- перенаправлення;
- матеріали для інформаційного кутка та розповсюдження покладення обов'язків по звітуванню про випадки ТЛ.

Районні відділи у справах сім'ї та молоді

Що можуть робити?

- інформування та навчання для всіх ланок механізму - по списку, по проблемі, особливостях проблем потерпілих, можливостях допомоги потерпілим;
- інформування всіх ланок стосовно механізмів

перенаправлення;

- налагодження та координація співпраці між різними ланками механізму;
- забезпечення всіх ланок інформаційними матеріалами;
- консультування всіх ланок стосовно конкретних випадків;
- допомога у перенаправленні;
- надання допомоги та супроводу потерпілим, зокрема у випадках звернення потерпілих до правоохоронних органів.

Чому?

- державний орган, уповноважений на виконання функцій стосовно попередження та подолання торгівлі людьми;
- мають необхідний потенціал - розуміння проблеми та механізмів вирішення, фахівців, доступ до інформації, інформаційні матеріали, доступ до послуг, які надають НДО.

Що треба щоб робили?

- усвідомлення своєї ролі у механізмі ідентифікації потерпілих та подолання торгівлі людьми як координуючого органу;
- розуміння проблеми торгівлі людьми та проблем потерпілих працівниками відділів;
- за необхідності - навчання для працівників по проблемі, особливостях проблем потерпілих, можливостях допомоги потерпілим, механізму перенаправлення;
- інформаційні матеріали для розповсюдження.

Школи

Що можуть робити?

- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- організувати інформаційні кутки;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів серед школярів;
- організовувати уроки-тренінги з попередження торгівлі

людьми;

- інформувати батьків про проблему ТЛ;
- проводити первинне консультування та перенаправлення.

Чому?

- вчителі, як правило, знають родини своїх учнів, знають у кого батьки за кордоном, про те, хто повернувся з-за кордону;
- стан жертви ТЛ після повернення додому може відображатися і на дитині;
- вчителі - освічені люди, котрі мають авторитет серед односельчан та можуть доступно пояснити і дати відповіді на питання.

Що треба щоб робили?

- базове навчання\інформування для вчителів стосовно проблеми, можливостях допомоги потерпілим, механізму перенаправлення;
- забезпечити матеріалами для інформаційного кутка та розповсюдження.

ФАП

Що можуть робити ?

- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- організувати інформаційні кутки;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів серед пацієнтів;
- проводити первинне консультування та перенаправлення.

Чому?

- лікарі, як правило, знають людей у своїй місцевості і володіють інформацією щодо стану здоров’я пацієнтів потенційних жертв торгівлі людьми;

- ознаки жертви ТЛ після повернення додому можуть відображатися на її здоров'ї;
- лікарі - освічені люди, котрі можливо мають авторитет серед односельчан та можуть доступно пояснити та дати відповіді на питання.

Що треба щоб робили?

- базове навчання\інформування для лікарів та медпрацівників стосовно проблем ТЛ, можливостей допомоги потерпілим, механізму перенаправлення;
- забезпечити матеріалами для інформаційного кутка та розповсюдження.

Клуби

Що можуть робити?

- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- організувати інформаційні кутки;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів.

Чому?

- місце скупчення людей, особливо молоді;
- звернення до проблеми ТЛ у сільський клубах буде авторитетним особливо для молоді.

Що треба щоб робили?

- базове навчання\інформування працівників клубів стосовно проблеми, можливості допомоги потерпілим, механізму перенаправлення;
- забезпечити матеріалами для інформаційного кутка та розповсюдження.

Транспорт

Що можуть робити ?

- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- організувати інформаційні кутки;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів.

Чому?

- місце скупчення людей.

Що треба щоб робили?

- забезпечити матеріалами для інформаційного кутка та розповсюдження.

Пошта

Що можуть робити?

- виявляти жертв торгівлі людьми;
- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- організувати інформаційні кутки;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів.

Чому?

- в сільській місцевості пошта - це часто місце скупчення людей;
- поштар / поштарка - люди, котрі безпосередньо відвідують оселі, спілкуються з жителями, розносять пенсії та повідомлення про грошові перекази (в т.ч. з-за кордону) - тому важливо, щоб вони володіли інформацією та навиками ідентифікації потерпілих.

Що треба щоб робили?

- базове навчання\інформування працівників пошти

стосовно проблеми, можливостей допомоги потерпілим, механізму перенаправлення, індикаторів ідентифікації;

- забезпечити матеріалами для інформаційного кутка та розповсюдження.

ЗМІ

Що можуть робити?

- сприяти розповсюдженню/ розповсюджувати інформаційні матеріали;
- публікувати інформаційно-просвітницькі матеріали стосовно проблеми торгівлі людьми;
- створювати радіо та телепрограми за участю фахових представників структур дотичних до цієї проблеми;
- брати участь та висвітлювати у ЗМІ акції та просвітницькі заходи, щодо цієї тематики.

Чому?

- люди як правило повсякденно і регулярно цікавляться і користуються ЗМІ, особливо місцеві радіо, газети та телеканали;
- це інформаційні канали прямого звернення до людей та можливість зворотнього зв'язку при прямих ефірах, передачах з актуальних соціальних проблем.

Що треба щоб робили?

- базове навчання\інформування журналістів стосовно проблеми ТЛ та механізму перенаправлення;
- активніше залучати журналістів на акції та заходи ,що проводяться в районах та селах області.

Бібліотеки

Що можуть робити?

- інформаційний куток;
- розповсюдження інформаційних матеріалів;
- первинне консультування і перенаправлення;
- сприяти проведенню просвітницьких заходів серед школярів та громадян.

Чому?

- одне з небагатьох місце доступу до інформації у сільській місцевості;
- працівники бібліотеки - освічені люди, котрі можливо мають авторитет серед односельчан та можуть доступно пояснити і дати відповіді на питання.

Що треба щоб робили?

- базове навчання\інформування працівників бібліотек по проблемі, можливостях допомоги потерпілим, механізму перенаправлення;
- матеріали для інформаційного кутка та розповсюдження.

Церква

Що можуть робити?

- первинне консультування і перенаправлення;
- реалізовувати заходи, скеровані на зміну стереотипів стосовно проблеми торгівлі людьми та стереотипів щодо потерпілих («самі винні», «всі вони проститутки», «звертатися за допомогою соромно», і т.д.

Чому?

- авторитет серед членів громади;
- функція психологічної консультації та допомоги;
- в переважній більшості випадків - єдина можливість такої допомоги, куди в першу чергу звертаються люди з проблемами;
- обізнаність з проблемами людей у громаді, в тому числі тих що були чи перебувають за кордоном на заробітках.

Що треба щоб робили?

- в першу чергу, правильне (!!!) розуміння проблеми торгівлі людьми та проблем потерпілих священнослужителями, іншими працівниками церкви та церковним активом;
- базове навчання\інформування священників, інших працівників церкви та церковного активу по проблемі, особливостях проблем потерпілих, можливостях допомоги потерпілим, механізму перенаправлення.

Прикордонники

Що можуть робити?

- первинна ідентифікація потерпілих при перетині кордону на Україну, їх інформування та перенаправлення;
- розповсюдження інформаційних матеріалів серед потенційних потерпілих.

Чому?

- єдина ланка механізму, яка має доступ до потерпілих в момент повернення;
- можливість первинної ідентифікації потерпілих під час виконання своїх службових обов'язків по паспортному контролю.

Що треба щоб робили?

- розуміння проблеми торгівлі людьми та проблем потерпілих, навики ідентифікації потерпілих;
- навчання по ідентифікації потерпілих, особливостях проблем потерпілих та механізму перенаправлення;
- інформаційні матеріали для розповсюдження.

Громадські організації (осередки та місцеві громадські об'єднання, якщо такі є)

Що можуть робити?

- виявляти жертв торгівлі людьми;
- проводити просвітницько-інформаційну діяльність серед населення щодо ТЛ;
- проводити первинне консультування та перенаправлення;
- сприяти розповсюдженню чи розповсюджувати інформаційні матеріали;
- проводити превентивну діяльність серед тих, хто збирається на роботу за кордон.

Чому?

- до громадських організацій звертаються громадяни за допомогою (серед них можуть бути і постраждалі від торгівлі людьми);
- можуть проводити інформаційну діяльність з метою попередження випадків ТЛ;
- їхній інформації довіряють люди, котрі проживають у сільській місцевості.

Що треба щоб робили?

- навчання активістів місцевих громадських організацій щодо індикаторів виявлення постраждалих від ТЛ; стосовно причин та наслідків проблеми торгівлі людьми, індикаторів ідентифікації потерпілих та можливостей надання допомоги потерпілим;
- перенаправлення;
- матеріали для інформаційного кутка та розповсюдження.

Координаційні ради (КР)

Що можуть робити?

- розробляти місцеві програми з протидії торгівлі людьми та механізму перенаправлення;
- координувати діяльність державних та недержавних структур з питань протидії торгівлі людьми;
- проводити просвітницько-інформаційну діяльність серед населення щодо ТЛ проводити моніторинг та оцінку програм протидії торгівлі людьми з метою удосконалення цієї діяльності в районі області.

Чому?

- координаційні ради є зв'язковою ланкою для всіх дотичних структур, що працюють у цьому напрямку;
- розроблені місцеві програми дають можливість більш ефективно використовувати державний та недержавний ресурс для попередження торгівлі людьми та механізму перенаправлення;
- члени КР - люди досвідчені та впливові і мають можливість впливати на соціально-економічну політику в районі та селах області;
- члени КР розуміють причини та наслідки проблеми торгівлі людьми і є мотивовані щодо розбудови здорових громад у селах району.

Що треба щоб робили?

- створити в районних містах області координаційні ради за участю представників всіх дотичних структур (якщо ще немає);
- провести навчання для координаційних рад стосовно розробки місцевих програм з протидії торгівлі людьми та механізмів перенаправлення;
- проводити моніторинг ресурсів (людських та організаційних) стосовно виявлення потерпілих, створення ефективних програм з протидії торгівлі людьми та механізмів перенаправлення.

Організації, які можуть надати допомогу за кордоном

Консульська установа України за кордоном може або зобов'язана:

- Видати свідоцтво на повернення в Україну.

- Направити запит до паспортної служби за місцем проживання особи, який з'ясує відповідність особи та паспортних даних на підставі поданих документів.

- Прийняти на зберігання гроші, коштовності, цінні папери і документи, які належать громадянам України.

- Надати особі, постраждалій від торгівлі людьми, матеріальну допомогу.

- Зобов'язані за своєю ініціативою відвідувати громадян України, які перебувають під арештом, затримані чи позбавлені волі в іншій формі або відбувають покарання.

- Мають право деякий час представляти інтереси особи в установах держави перебування, але не мають права звільняти від юридичної відповідальності за законами країни перебування і не надають послуг адвоката.

- Мають право нотаріально завірити або легалізувати певні документи.

- Мають право відправити громадян України, пошту і вантажі на транспортних засобах України, що прямують на територію України.

- Зобов'язані стежити за дотриманням законодавства держави перебування та міжнародних договорів, особливо щодо вимог гігієни й санітарії, стосовно громадян України, які заарештовані, затримані за підозрою у вчиненні злочину чи піддані іншим заходам, що обмежують свободу особи, або відбувають покарання у вигляді позбавлення волі.

- Можуть поінформувати про особливості законодавства країни перебування та місцеві звичаї.

Неурядові організації за кордоном можуть:

• Надавати консультації з правових питань щодо легальності працевлаштування і перебування в країні, а також щодо повернення на батьківщину.

• Надавати консультації та допомогу у сфері соціальних питань.

• Надавати психологічну допомогу.

• Надавати фінансову та матеріальну допомогу.

• Організовувати медичне обслуговування та надання медичної допомоги.

• Займатися реабілітацією жертв торгівлі жінками.

• Надавати допомогу у зверненні до офіційних інстанцій, допомагати у встановленні контактів з поліцією та органами юстиції.

ЩО ТРЕБА ЗНАТИ, ЩОБ НЕ СТАТИ ЖЕРТВОЮ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Мотиви виїзду за кордон різні: пошуки роботи, бажання матеріально забезпечити свою сім'ю (батьків, дітей), бажання фахової самореалізації, прагнення отримати престижну освіту, бажання "побачити світ", втілити мрії про "гарне життя за кордоном", вдало вийти заміж тощо.

Працювати за кордоном можна, але тільки легально. Що для цього потрібно? Потрібно знати про всі можливі ризики, а також мати якомога більше інформації, її ви можете знайти через довідкові бюро, Інтернет, Центри зайнятості, громадські організації.

В Україні офіційні міждержавні угоди про працевлаштування громадян на території інших країн укладено з Росією, Польщею, Чехією, Словаччиною, Угорщиною. Цей перелік постійно поповнюється.

Докладна інформація про працевлаштування за кордоном є в усіх обласних, міських та районних Центрах зайнятості.

Якщо йдеться про роботу в інших країнах, то у фірми, яка займається працевлаштуванням громадян за кордоном, крім ліцензії, має бути ще свій договір з країною-працедавцем. Ви маєте право ознайомитись з ним.

Видачу ліцензій та контроль за діяльністю подібних фірм здійснює Державний Центр зайнятості.

Отже, якщо Ви їдете за кордон:

Пам'ятайте, що довіряючи свою долю малознайомій фірмі або приватним особам (навіть якщо це Ваші родичі чи знайомі!), Ви наражаєтесь на серйозну небезпеку.

Обов'язково дізнайтесь, чи є у фірми ліцензія і саме на працевлаштування за кордоном. Попросіть показати Вам

оригінал ліцензії. Інформацію про ліцензування фірми Ви можете отримати в Центрі зайнятості вашої області, вашого міста чи району.

З'ясуйте, чи займалась фірма, яка обіцяє працевлаштувати Вас за кордоном, цим видом діяльності раніше? Може бути, що це колишня турфірма, що «перекваліфікувалась»? У такому випадку загроза виникнення різноманітних складнощів та неприємностей вельми велика.

Спробуйте дізнатись долю попередніх клієнтів фірми, а ще краще - поговоріть з ними особисто. Якщо вам відмовляють надати таку інформацію, це вже для вас серйозне попередження.

Попіклуйтесь, щоб Ваш контракт було написано мовою, якою ви розумієтесь, а також, щоб у ньому було чітко позначено:

- Країна призначення;
- Ім'я роботодавця;
- Тип праці та умови праці;
- Умови оплати;
- Умови проживання та праці;
- Термін дії контракту

Краще мати справу з фірмами, які плату за свої послуги беруть не авансом, а вираховують із Вашої першої закордонної зарплати. Цю умову обов'язково потрібно обумовити в контракті. Але при цьому Ви маєте пам'ятати, що свою працю за кордоном Ви починаєте з боргу.

Найголовніше — будьте уважні до своїх документів! Нікому не віддавайте свій паспорт навіть на нетривалий час. Документ, що засвідчує Вашу особу, має бути завжди тільки у Вас.

Обов'язково залиште своїм друзям або родичам детальну інформацію про своє перебування за кордоном (адреса, контактний телефон), а також копію свого паспорта та контракту. Ми також радимо залишити свою фотографію та адресу Ваших іноземних друзів.

Дізнайтесь номери телефонів українських посольств та консульських представництв за кордоном. Якщо Ви опинились у скрутній ситуації або Вам щось загрожує – подзвоніть у посольство чи консульство України.

Якщо Ви, перебуваючи за кордоном України, загубили свій закордонний паспорт, за довідкою про підтвердження Вашої особи звертайтесь до консульських представництв або посольства України.

Термін Вашого перебування на території іноземної держави вказаний у Вашій візі. Порушення візового режиму зробить неможливим Ваш подальший виїзд за кордон.

Ніколи не намагайтесь перетинати державні кордони з нелегальними документами.

Пам'ятайте, що знання хоча б елементарних слів іноземної мови значно полегшить Ваше перебування за кордоном і може врятувати в скрутну хвилину.

У багатьох країнах працюють різноманітні громадські та міжнародні організації, які надають допомогу всім, хто опинився в складній ситуації. Складіть перелік контактних адрес та телефонів (посольств, консульств, громадських організацій тощо).

Закон завжди на вашому боці. Якщо вам необхідна допомога, ви її отримаєте. Треба звертатися до міліції, соціальних служб, центрів психологічної допомоги, громадських організацій, до родичів та друзів. Не бійтеся розповідати про свою проблему, не бійтеся просити підтримки. Треба знайти сили, щоб протистояти біді.

Саме ти несеш відповідальність за своє життя і своє майбутнє, за свою подальшу долю.

Не віддавай свого права вільного вибору до чужих рук.